

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل: متن قوانین - تصویباتها - صورت مفصل مذاکرات - مجلس شورای ملی - مذاکرات مجلس - اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آیین نامه ها - بخشنامه ها - آگهی های رسمی و قانونی - سؤالات

سال ششم - شماره ۱۵۴۲

صفحه ۱

فهرست مطالب

دوشنبه ۱۸ خرداد ۱۳۲۹

دوره شانزدهم قانونگذاری

شماره مسلسل ۲۹

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۲۹

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز ۳ شنبه نهم خرداد ماه ۱۳۲۹

فهرست مطالب :

شد ولی مورد بحث و تذکر واقع نشد در دوره چهاردهم کاربردای مجلس تصویب گرفت که برای جلوگیری از این اغلاط چاپی همان طور که معمول است سایر چاپخانه ها است چنانکه مشاهده میشود روزنامه های ملی در چند صفحه چاپ و منتشر میشود بدون این که دو تا غلط در آن باشد این حروف چین های مطبعه هم موظف باشند که صحیح حروف بچینند و غلط گیری بکنند و اگر غلط نگیرند و چاپ شود بهمان نسبت از دست مردشان کسر شود من از مقام محترم ریاست مجلس خواهش میکنم که اجازه بفرمائید کار بردای مجلس همین طور دستور بدهد که اگر حروف چین های مجلس غلط چیدند بهمان نسبت از دست مردشان کسر بشود این جریمه سبب میشود که آنها مراقبت بکنند و صحیح حروف بچینند و غلط گیری بکنند و صحیح چاپ بشود.

رئیس - البته مقررات آیین نامه ای در چاپ و نشر مراعات میشود. آقای نبوی

نبوی - راجع بصورت مجلس بنده خواستم تذکری عرض کنم که همان طور که در آیین نامه ذکر شده خوبست دقت بیشتری شود که صورت جلسات هر جلسه در جلسه بعد داده شود والا اگر نقایص دیده شود آقایان نمایندگان نمی توانند آن نقایص را تذکر بدهند ضمناً در این صورت مجلس مربوط به جلسه سه شنبه دوم خرداد در قسمت اظهارات بنده بجای کلمه تقدیم تقویم نوشته اند این را استدعا می کنم در صورت جلسه بعد که بطور دائم تنظیم خواهد شد اصلاح کنند ضمناً با اجازه مقام ریاست و آقایان نمایندگان محترم خواستم حادته دلغراش رومولی که روز گذشته واقع شده است با اطلاع آقایان برسانم ضمن چندبار گرفتاری و بدبختی که در سال جاری برای ممالک پیش آمده است باز متأسفانه در روز یک حادته اسفنا کسی اتفاق افتاده در روز ساعت چهار بعد از ظهر در مشهد سبل مهمی جریان پیدا کرده است و باران مفصلی تا ساعت

- ۱- تصویب صورت جلسات ۲۸ اردی بهشت و دوم و چهارم و هفتم خرداد
  - ۲- بیانات قبل از دستور آقایان: بیراسته - مکرم - شوشتری - رضوی
  - ۳- بیانات آقای اردلان وزیر کشور
  - ۴- فرائت استبضاح آقای آشتبانی زاده
  - ۵- ختم جلسه بعنوان تنفس
- مجلس ۱۵ دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید

۱- تصویب صورت جلسات ۲۸ اردی بهشت

دوم و چهارم و هفتم خرداد

رئیس - صورت غائبین جلسه گذشته قرائت می شود

(بشرح زیر فرائت شد)

غائبین با اجازه - آقایان :

فرهودی - منصف - دکتر طباطبائی - امینی - اسکندری - گنابادی

غائبین بی اجازه - آقایان :

صفوی - نهرمان - سنندجی - سرتیپ زاده - دکتر سید امامی - معذل - تیبورتاش - حسن اکبر - کاظم شبانی

رئیس - نسبت بصورت مجلس جلسات پیش که چاپ و منتشر شده است آقایان نظری دارند ؟ آقای شوشتری

شوشتری - چون در صورت مجلس طبق ماده ۹۰ نظامنامه با توجه بقسمت سوم از ماده ۸۹ اخطار نظامنامه ای کردم و حق من محفوظ شد برای این که صحبت بکنم برای همین صورت مجلس است اگر این حق محفوظ است فعلاً حرف نیز نم و در موقع حرف میزنم

رئیس - آقای حاذقی

حاذقی - مطلب اساسی که مکرر راجع به صورت جلسات مجلس تذکر داده شده است موضوع چاپ بیانات آقایان نمایندگان در مجموعه مذاکرات مجلس است بطور کلی غلط های زیادی غلط های چاپی البته غلط های مطبعه ای در این صورت مجلس مشاهده میشود در صورت مجلس که پررررر منتشر

هین مذاکرات مشروح بیست و نهمین جلسه از دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

اداره تدوین و تحریر صورت مجلس

مجلس شورای ملی در جلسه مورخه ۲۹/۳/۸۵ ...

بیانات قبل از دستور آقایان پیراسته - مکرّم شوشتری - رضوی

رئیس - چند نفر از آقایان نمایندگان اجازه ...

دعایان مردانه زندگي کرد ، مردانه مبارزه نمود ...

موقمی تحقق خواهد یافت که ملت ایران زنده بماند ...

مجلس شورای ملی در جلسه مورخه ۲۹/۳/۸۵ ...

رئیس - آقای مکرّم

استحضارمجلس شورای ملی برسانم همان موضوع ...

و اگر غنای برق و بیوتات خور و خورشید و بران گردید ...

بمجلس وصول این تلگراف دیشب بنده باتفاق ...

گزارش ساعت ۱۹ روز ۲۹/۳/۸۵ ...

بنده با اینکه یقین داشتم که بعضی وصول این اخبار ...

رئیس - آقای شوشتری

معتبرین جرائم امروز عرائش من چون خیلی مهم ...

خارج از حقیقت گفته شود و امروز که در یکی هم آورده اند این کتاب خداست نه قومی سبکبار و این اینکه یک روزی بزرگترین مجاهد ایران و اسلام و نویسنده قانون اساسی و آورنده مشروطیت صکه بدست اجانب مدار آورفته شد ، موفقی که مرحوم حاج شیخ فضل الله قدس سره المیز در حضرت عبدالعظیم قرآن را آوردند و گفت باین قرآن مردم من مرید مشروطیتیم من آورده مشروطیتیم ، من مخالف با مشروطیت نیستیم ، مبادی خارجی ، آزاد بخوانم دروغی مجاهدین شبیه آمدند گفتند قومی سبکبار است ، امروز بازمیکنم ، بدانید هذا کتاب الله حاکم بینی و بینکم ، من بسریه میرم ، بسرفاطه زهرا ۱۹ پشت من میرسد بوسی بن جعفر ، مویم را در خدمت باین مملکت سفید کرده ام ، مالک هیچ چیز نیستیم ، خانه ندارم ، اگر انومویل خریدم ام باین قرآن با قرض خریدم ، برای کار مردم ، نوکر ایرانم ، نوکر اسلام ، نوکر همه هستم ، باید بدرد مردم برسم ، اولاد هم ندارم اینهم که وکالت را قبول کردم ، سه سال تمام این تلکرافات را فرستادند نتیجه ، این تلکرافات است ، سه سال تمام توی خانها نشستم تا قبول کردم وکالت کرگان را ، برای آنکه در آنجا بمنزله اجاق جدم عبدالله بن موسی بن جعفر عمو هایم آنجا مدفون است ، عمو هایم بعد از واقعه مغول از کرگان آمدند رفتند به جزائر شوشتر نه الجزیر ، همین آقای سید که اینجا نشسته این نریمان این نوه عموی منست از اولاد سید جزایری است (همه نمایندگان) توجه بکنید توجه کنید ، من بگوامی صورت جلسه ما ، بگوامی نمایندگان محترم از روزی که موفق شدم باین خدمت گذاری ، نسبت به آقایان نمایندگان تهران در غیاب شان عبارت بد نگفتم ، عبارت زشت نگفتم ، اگر مخالفت هم کرده ام مخالفت اصولی کرده ام برای اینکه بعدها در مملکت عنوانی پیدا نکنند ، فرمایشاتی فرمودند جناب آقای دکتر مصدق در جلسه قبل که این را من بر طبق اصول طبق ماده ۹۰ و فرار سوم از ماده ۸۹ در خراست کرده بودم جواب بدهم و توضیح بدهم ولی خانم میهم بهمین جا ، از آن جا هم صرف نظر میکنم ، چون پس فردا هم باید بروم بکرگان با مشرف نفیسی برای کار های کرگان برای کارهای مردم کرگان ، از این جهت حقم برای اینکه در موقع طرح اعتبارنامه نمایندگان تهران محفوظ باشد چون من نیت کردم من وقتی که دستم را زدم نه از چهل هزار نفر نه از پنجاه هزار نفر نه از صد هزار نفر ، من بسر علی بن ابیطالب هستم و زدمی که بن میکنم پشت ندارد ، من پشت بند شن نمیکنم خدمتگزار این مردم و امینوارم که در آن دقایق ای هم کشم خیانتی برای من پیدا شود خدا مرا زنده نکند امینوارم ، ولی این حق را مردم برای خدمتگذاری بمن داده اند اگر خدمت نکنم این حق سلب میشود و فرمایشات بریروز جناب آقای دکتر مصدق مرا وادار کرده است یک قسمت را از نظر موازین شرع و دیانت جواب بگویم چون اولاد روحانی هستم خودم روحانی و با جناب آقای سلطان العلماء صحبت کردیم

یک جمله آن باید اصلاح شود البته ایشان هم معنی ندانند چون درهم گفته شده است باید جواب گفته شود یک جمله اصلاح نمایند که محترم است و حال خودم آن جمله اول اینست که در صورت مجلس اینجا قید است آقای دکتر مصدق راجع قانون اساسی اولاً این جا بین دو هلال این قسمت را بگویم ، تمام نمایندگان مخالف این مملکت مخالف با اصول دینگزاران و مخالف زیر بار گذاردن و مخالف با اصول نفوذ از طرف نمایندگان دولت در انتخابات هستند اینرا شما بگویم در این قسمت در این اصل کلی بین ما و شما هیچ اختلافی نیست و بازم از فرمایشات شما انتخاب سند می کنم در قسمتی که فرمودید در این صورت مجلس هست قانونی که تدوین آن بدست مردم است بنا به صالحی می شود تغییر پیدا بکند آری چه وقت و کی؟ و کجا؟ این حرف صحیح است صد در صد صحیح است هیچ کس مخالف نیست اما مفروق عنه بین ما و شما مقایسه قانون اساسی با قرآن کریم است که ما بنطق عن الهوی ان هو الاوحی یوحی بوسیله جبرئیل مقرب یا انزاله هو ولی و وجود و تجلی و فتای فی الله و سیر در آفاق و سموات علیاً دنی فتمتلی فکان قاب قوسین او ادنی چه مشابهتی است خاک را با هاله پاک قرآن را که نمیتوان مشابهت قرارداد چه میفرمایند این صورت مجلس است این حروف صحیح است جعل نکرده ام مقرر نمایم این کتاب آسمانی آیات منسوخه دارد که بنا به مصلحت این آیات نسخ شده است البیاض بالله نسوخ قرآنی که کمال اوست مثل برگشت قبله مثل آیات دیگر اینرا باید و الراسخون فی العلم آن کسانی که اطلاع دارند درباره اش صحبت کنند نسخ ندارد قرآن مجال است آنهم عمل مردم ، مردم کوچکتر از آنند که بتوانند در آیات و احکام سماوی که از آستان حضرت ربوبیت صادر میشود تصرف بکنند یا تغییر بدهند (آشتیانی زاده - صلوات بفرستید - صلوات بلند ختم کنید) البته باید صلوات بفرستید ، البته شما آقای آشتیانی زاده البته صلوات بر محمد و آل محمد باید بفرستید گریش کن آقای و اما راجع به انتخابات من اتخاذ سند کرده ام از فرمایشات جناب آقای دکتر مصدق فرمودند ما آن برگ اعتبارنامه را از دست مردم گرفته ایم و باید و کلا از دست مردم بگیرند تا اینجا صحیح است مفهوم مخالف کلیه فرمایشات این بود که ما گرفتیم و شما از راه دیگر گرفتید نه آقای دکتر مصدق من شما میگویم از آغاز مشروطیت تا این تاریخ من در کرگان سابقه دارم این یک قسمت از تلکرافات است بجهدم قسم ۱۸۰۰ نای دیگر توی خانه است میآورم من مو کدینم ۴۵۰ تومان سهم امام بمن دادند و چهار صد هزار تومان مقابل خرج نمود مردم یا شدند آمدند تا سازی این عکسهای آنهاست آوردیم اینها را من جعل نکرده ام مردم زیر باران آمده بودند آن روزنامه نگار بچه ای که میگوید کجاست؟ بیاید ببیند من دلیل دارم دلیل زنده عنما آنجا مردم آنجا تاجر آنجا و الله دهاتیهای آنجا نصف شب حرکت کردند با پای پیاده و شان و پیرو گریسته برای اینکه من از کسی بول نمیگیرم غیر از خدا هیچیکس تعلق نمیگویم این را بشما بگویم

آقایان بیانشون مملکت با تشکیح و مملکت با تزلزل باقیان عقیده درست نمی شود دیگران این را می خواهند ، آن روز که سیاست منحوس دو دست سالی را گفتیم آقای دکتر مصدق ، ما والله ناخوش نیستیم و الله ما غامدین ایرانیم ، ما می خواهیم خیانت بشود من از نظر ادرات شما عرض می کنم باید مجلس شورای ملی تشکیل بدیم از یک اکثریت ، نورانی یک اکثریت تمام و یک اقلیت منصفه فهمی تدرست بشود این را من گفتیم من باشما مخالف نیستیم ، کسی باشما مخالفی ندارد اما بصرف اینکه چون بهادر تهران رأی دادند و شما وکیل ولایات هستید مورد سوء ظن هستید نه این نمی شود این نیست ، این را من بعنوان ماده ۹۰ اعتراض کردم و چون میروم برای خدمت بخلق خدا احتیاط کردم قبل از دستور هم اسم نوشتم که این مطالب را عرض کنم ، جناب آقای دکتر بقائی ، آقای مکی ، عبدالقادر را هم چون با او دوستم خوب می شناسم ، اللهمار ، نریمان ، پسر آقای سیدعلی حائری را می شناسم آقایان بیائید رحم کنید بحال این مملکت بیائید و فکر کنید که چطور دستهای مرموزی دارند ما را بهم می اندازند و الله این اتهامات بضرر مملکت است و الله نباید مجلس توهین کرد نباید افکار را ترور کرد نباید آدم کشی را در این مملکت تشجیع کرد اینها را من می گویم که اگر بیک روزی بگویند سید تو پیر شدی و خرف کورت را کم کن بجهدمی روم ، من ماهی هزار تومان در وزارت کشور حقوق می گرفتیم و البته آنجا هم خدمت میکردم بذات پروردگار هر کس دستم رسیده خدمت کرده ام حالا که من آمدم وکیل شدم نه بشدارم نه روزی باشو یا توی خانه من بین این بیچاره گر گانها چطور توی خانه من می آید این شایسته نیست که این حرفها از ناحیه شما زده شود آقا تو برومند شدی پیرمردی ، شما باید مطیع قانون باشید تا موضوعی پیش تو تحقیق پیدا نکند حکم نکن عرضم تمام شد میخواهی اینها را تا شاکتی پاشو یا توی خانه من تابیستی که جعل نکرده ام .

رئیس - آقای رضوی
رضوی - بنده چند روز بود که تقاضای نطق قبل از دستور کردم و البته حساب هم دارم که مذاکرات قبل از دستور باید در اوایل مجلس رو به مرته استمداد آقایان برای توجه بان بیشتر است حالا از تصادف آقایان در جلسه خصوصی مشغول عملیات و بعضی کارها بودند که فکرشان حاضر نیست معذک بنده سعی می کنم کجبل می و موجز و مختصر موضوعی را که در نظر داشتم عرض کنم ، اولاً از چندی باینطرف تلکرافات متعددی از شهر شیراز و بعضی از نواحی دیگر بخصوص از طرف علمای اعلام و اصناف رسیده بود باینکه بنده بمجلس یادآوری کنم طرحی را که در دوره گذشته راجع بمحدود بودن و جلوگیری از استعمال مشروبات الکلی (حاقی - محدود نبود ، راجع بمنع بود) البته راجع بمنع از استعمال مشروبات الکلی و جلوگیری از آن را بعضی از آقایان تقدیم کرده بود و قرار بود تصمیح اتخاذ شود تقاضا میکنم آقایان راجع باین موضوع قدم بیدی بردارند و این موضوع

را بقتل خداوند پاک حائی رسانند (صحیح است) (نورالدین امامی - قرار شده است لایحه ای را بیاورند ، آقای نخست وزیر فرمودند لایحه منع مشروبات الکلی را بمجلس بیاورند) البته بطور کلی هر قدر یک موضوعی مورد نظر صریح اسلام است خودش کافی است که با جماعتی مسلمانی برای جلوگیری از هر گونه بکار بردن آن شدیداً اقدام بکنند منتهای مجاهدت را بکار ببرند خاصه اینکه بحمد الله تمدن جدید و دنیای علم هم تصدیق کرد که مشروبات الکلی از مواردی است که مشرب حال جامعه است وقتی در بعضی از ممالکی که در این باب نهی هم نداشته دین هم ندارند در این موضوع پیشقدم شدند و اصافاً هم در یک مملکت اسلامی وقتیکه کسی وارد میشود لا اقل اقتضا دارد یک تفاوتی داشته باشد از هر جهت با ممالکی که این موضوع در آنجا ممنوع و منهی نیست و متأسفانه الان در سر هر کدر و کوجه یک دکا کین و دکه هایی موجود است برای فروش انواع مشروبات داخلی و خارجی و مردم را دعوت میکنند استمداد دارم آقایان نمایندگان هم بیشتر توجه بفرمایند و همچنین اگر واقعا دولت در نظر دارند این لایحه را بیاورند از جناب آقای نخست وزیر خواهش میکنم تسریع بفرمایند در آوردن این لایحه (نمایندگان - صحیح است ، احسن) موضوع درم گله ای است که اهالی فارس در موضوع تعلیمات اجباری دارند ، در وقتی که قانون تعلیمات اجباری در مجلس مطرح بود آقای دکتر سیاسی وزیر فرهنگ وقت بودند در اینجا خود بنده پیشنهاد کردم برای اینکه بایک صورت کمالاً بیطرفی بدون اینکه هیچ توجهی ببقدم و تأخیری شده باشد این قانون اجرا شود خوب است که وزارت فرهنگ بترتیب حروف تهجی شروع کند باجرای این قانون آنچه که در نظر دارم آقای وزیر فرهنگ مخصوصاً تا کیداً فرمودند که وزارت فرهنگ این موضوع را مورد نظر قرار خواهد داد ولی یادم نیست که این را در قانون نوشته اند یا خیر چون جدیداً این قانون را من ندیده ام نظر بنده البته همانوقت هم این بود که اگر بترتیب حروف تهجی شروع میکردند آریاده جلوتر و مقدم بود و بسال اخره از اول شروع میشد و چون اهالی استمداد فرهنگ را از برای درک علوم معارف میداشتند فکر میکردم باینکه آنجا ناحیه مستعدتری خواهد بود متأسفانه سال گذشته وزارت فرهنگ دوجارا شروع کرده است که هیچکدام جزو فارس نبود و امسال هم بالیکه هفت ، هشت ناحیه را از برای اقدام تعلیمات اجباری صورت داده بودند و اعلان فرمودند بازم گوشه ای و ناحیه ای از فارس را مورد نظر قرار نداده بودند این البته شکایتی است که اهالی فارس دارند و گه دارند و استمداد دارند باینکه لا اقل یک گوشه ای هم از گوشه های استان هم را مشمول تعلیمات اجباری در سال حاضر بنمایند موضوع دیگر تأخیر انتخابات پاره ای از نقاط مملکت است که باقی مانده است تلکرافات بیایی میرسد برای همه آقایان و تقاضا دارند که این حق ملی را زودتر برای آنها قابل بشوند و بخصوص یکی دو تا تلکرافات خیلی مفصلی که اسم آقایان و من جمله اسم بنده را

هم نوشته اند و بخصوص خواهش می شود که در این عرض مجلس شورای ملی برسانم که مردم آن نقاط مستأ تقاضا دارند باین که زودتر اجازه بفرمایند انتخابات آن نقاط شروع بشود مردم بحق قانونی خودشان برسد (صحیح است) ولی بطور کلی تأخیر اجرائی انتخابات در جاهائی مثل آبدیه نجف آباد کرمان و قزوین و سایر جاهائی که الان بنده صورت جزئی را ندارم بطور کلی بصورت یک مشکلی در آمده است که واقعا برای آن جا ایجاد نکرانی کرده است و علاوه باک حق قانونی و یک حق اقلی است که برای اهالی هر ناحیه ای از مشروطیت میگیرند و حق دارند و از این جهت است که اسرار دارند و میخواهم بیک آوری کنم صکه دیگر تأخیر این موضوع صورت خوبی ندارد باین جهت میخواهم یاد آوری کنم که اگر دولت صلاح بداند زودتر دستور بفرمایند در این نواحی در منتهای مراقبت و بیطرفی شروع بکنند و وظیفه قانون خود را انجام بدهند البته در خانه مراجع باین خبر سیل شهید که بنده در شب اطلاع پیدا کردم اظهار کمال تأثر و نگرانی میکنم چون مشهد علاوه بر اینکه یک ناحیه زرخیز و مهم و با افتخاری است از نواحی کشور ما علاوه بر این شهر مشهد یک شهر مذهبی است و اصطلاح فراتی بهش میگویند قبله هفتم بخصوص از برای ما که مذهب تشیع داریم شهر مشهور ضوی بسیار مقدس و بسیار پراهمیت و قابل توجهی است که مورد نظر تمام شعبان دنیا است از این جهت بنده تصور میکنم که از نظر مذهبی جادارد که آقایان اهتمام و اقدام سریعتری از برای عمران و جلوگیری از این خسارات وارد در آن ناحیه بفرمایند (صحیح است)

۳ - بیانات آقای اردلان وزیر کشور
رئیس - وارد دستور میشود سؤالات زیاد آقایان نمایندگان از وزراء کرده اند که آقایان وزراء حاضرند جواب بدهند آقای وزیر کشور هم بیاناتی دارند اظهار میکنند بفرمایند آقای وزیر کشور .

وزیر کشور - (آقای اردلان) بنده قبل از اینکه شروع به عرض خودم بکنم لازم دانستم که با اجازه جناب آقای نخست وزیر نسبت بقتل مرحوم احمد دهقان اظهار تأسف دولت را در مجلس شورای ملی بعرض نمایم باینکه محترم برسانم و ضمناً عرض کنم چنانچه آقایان استحضار دارند قاتل دستگیر شده و تحقیقات عمیق نسبت باین قضیه در جریان است و امید است که بزودی تحقیقات تکمیل شود و بعرض مجلس شورای ملی برسد در جلسه گذشته یعنی جلسه ماقبل بعرض آقایان رساندم که مختصری در جواب بیانات آقای دکتر مصدق میخواستم عرض کنم فرصت نشد حالا بعرض میرسانم فرمایشات ایشان را بدو قسمت می توان تقسیم نمود یکی راجع بتاریخ ادوار گذشته و قسمت دیگر مربوط به وضعیت حال بنابر این منقسم قسمتی از تاریخ گذشته را بطرز اختصار برای نمایندگان محترم بیان می کنم همان طوری که برای آقای دکتر مصدق ایام تلخی در ادوار گذشته پیش آمده است ، در زندگان منقسم ایام سختی گذشته که بغواست خداوند متعال در مقابل آنها مقاومت نودام (آزاد - مثلا در تبریز) مثلا در پشت همین تریبون در موقعی که تمام تهران بلکه تمام ایران در جوش و خروش بود و وحشت و اضطراب

همگی را مرا گرفته بود و قشون تزاری روس بطرف پایتخت در حرکت بود من اولتیماتوم روس را رد کرده و در مقابل چنان قدرتی ایستادگی نمودم و از حقوق وطن خود دفاع کرده و باخراج شوستر و سایر مواد اولتیماتوم موافقت ننمودم (مکی - خیابانی بود ، مرحوم خیابانی بود) بنده باشما منقشه ندارم صورت مشروح مذاکرات مجلس حاضر است آقایان تشریف ببرند ملاحظه بفرمایند پیشنهاد کی بود است در مجلس ، مهاجرت چهارساله از خانواده و اولاد و همه چیز خود دست کشیده در مقابل فشار خارجی تسلیم نشده و جان خود را بخاطر انداختم خودد استانی است که اگر شرح آن را بخواهم عرض کنم ساعتها اوقات گرانبهای مجلس شورایی را اشغال خواهم نمود ولی تاریخ قضاوت خواهد نمود که نه تنها من بلکه تمام کسانی که در این راه از جان و مال خود گذشته چگونه باین فداکاری با استقلال و تمامیت وطن خود خدمت نموده اند ، همین آقای رئیس مجلس را چند شب در یک چاهی آویزان کردند می خواستند دیگران را بکشند (امامی - سن آقای رئیس مجلس هم معلوم شد) گفته می شود اینجانب در مأموریت آذربایجان محل مأموریت را ترک کردم خوب است سوم شهریور را بخاطر بیادری من روز سوم شهریور را که در تبریز بودم برای آقایان نمایندگان محترم مجسم می نمایم صبح سوم شهریور که برای ادای نماز از خواب بر خاسته و بایوان عمارت آمده بودم که هنوز هوا خیلی روشن نشده بود صدای چند طیاره شنیدم که از ارتفاع زیادی پرواز می کند قسری دقت کرده و متوجه طرف حرکت هر ایما شدم که ناگاه صدای انفجار چند بمب شنیده شد و از صدای انفجار بمب همگی متوجه خطر شده و بعد از اینکه معلوم شد که طیاره دشمن بیک محله تبریز بمب افکنده از جلفا هم تلفتی اطلاع دادند که قشون موتوریزه همسایه از سرحد عبور کرده بطرف مرند و تبریز می آیند ساعت هشت صبح مجدداً چند طیاره قسمت دیگر شهر را بمباران کرد من با فرمانده لشکر تماس گرفته معلوم شد از تهران دستور مقاومت داده اند ولی طبیعی بود که وسائلی برای مقاومت با همسایه وجود نداشت و می خواستند ساختمانی تبریز را بطرف مرند بفرستند یکساعت بعد از ظهر بود که برای دفعه سوم هواپیما های شوروی تبریز را بمباران کردند ، این دفعه چون مقاومتی ندیدند طیاره ها خیلی پائین آمدند و از بالای عمارت استانداری پرواز کردند من و هر کس در آنجا بود با اتفاق آقای مصعود هدایت فرماندار تبریز که فعلاً در دیوان کشور هستند بقسمت پائین عمارت پناه برده و بمب های طیاره عمارت را بلرزید در آورد و یقین داشتیم که عمارت بر روی سر همگی خراب می شود ولی بعد از چند ثانیه از مابین گرد و خاک و شکستن شیشه و درهای عمارت ممنوم شد که بیجا به نزدیکی عمارت استانداری پرتاب شده اند آقایان ما صبح صدمه رسید شب همان روز دستور تخلیه تبریز و عقب نشینی رسید و قشون همسایه به طرف تبریز در حرکت بود نه تنها

من و قشون که با مرکز عقب نشینی میشد بلکه نسبت همه سکته شهر از ترس جان و ناموس خود بهر وسیله که داشتند حتی بیاده دست بچه های خود را گرفته و در شب تاریک از شهر خارج و هر کس بهر نقطه میتوانست پناه میبرد در میانه و زنجان که توقف کردم همین اوضاع بمباران در کار بود و من باید از فداکاری و احساسات وطن پرستان و هموطنان عزیز این جمله را عرض کنم که در تبریز موقع بمباران خودم بچشم دیدم افراد وظیفه بطرف سربازخانه میرفتند تا خود را برای سربازی معرفی کنند و در میانه افراد وظیفه اینکه با یستی رضایتی بروند در کامیونها بودند همینکه بمباران شد همگی متفرق شدند و بعضی اینکه خطر مرتفع گردیده مجدداً تماماً بکامیونها آمده و حاضر حرکت برای معرفی خود بسربازخانه شدند خلاصه چون رابطه با تهران قطع شده بود من بطهران آمده (عبدالقادر آزاد - کسی بشما گفت به تهران بیایید) بشما (عبدالقادر آزاد) مطابقت قانون باید بروی زندان توفیر کردی و باید بروی زندان ، باید بروی زندان (زنک رئیس) از طرف اعلیحضرت شاهنشاه فقید یکسک احضار شده بامر ملوکانه مأمور استانداری استان چهارم و بلافاصله بطرف محل مأموریت اعزام شدم حالا یک واقعه رضایتی را برای آقایان محترم عرض کنم از اشکال این مأموریت مستحضر خواهند شد یک روز اطلاع دادند در گردز مابین شاهپور و رضایتی یک نفر افسر یا سرباز روسی کشته شده و این خبر برای اهالی رضایتی بسیار گران بود من بمحل واقعه رفتم و چون تحقیقات طول کشید و خودم آن روز مراجعت نکردم همگی اهل شهر خیال کرده بودند که من را برده اند بجای آن روسی تبریزان کنند در صورتیکه بواسطه رفتن بمحل معلوم شد اختلافات داخلی خودشان در کار بوده و سرباز هم زخمی است و کشته نشده است و بواسطه این اقدام من رفع نگرانی شد از این قبیل گرفتاریها زیاد داشتیم و من موفق شدم با سربازها و ژاندارم ها را جمع آوری نموده نظمی در شهر برقرار کردم که مردم در آرامش و راحت زندگی میکنند خلاصه اگر من ترس داشتم که مجدداً با آذربایجان نمیرفتم ولی از آن طرف در موقع هجوم قشون اجنبی احساسات وطن پرستانه بمن اجازه نمیداد که خودسرانه چکه برگردن انداخته و بقشون مهاجم تسلیم شوم . اما موضوع رفتن بدربار اولاً تنها جناب آقای دکتر مصدق در دزبار تشریف نداشتند جناب آقای آقا میرزا سید محمد صادق طباطبائی و جناب آقای دکتر متین دفتری و جناب آقای دکتر طاهری و آقای کورغانلی نماینده محترم یزد و جمعی از آقایان رفقا و دوستان آزاد بخوان در این امر شرکت داشتند و چون موقعی حاصل نشد همگی از دربار بیرون آمدم و من بدین حالت عیال مشرف شدم و فراموش کردم که برای زیارت عیالیت از دوستان و رفقا اجازه بگیرم البته چند نفر از حضرات محترم هم با من شاهنشاهی شده و مخصوصاً در خاطر دارم در موقع شرفایی کتاب بودجه را که تألیف و ترجمه کرده بودم به پیشگاه

مبارک ملوکانه تقدیم کردم یک نسخه از آن کتاب را هم بکمیسریون بودجه دادم فعلاً در آنجا موجود است و در مدت دو سال حکومت آقای احمد قوام بیکار بودم و وقتاً بدولت وقت نکردم و هر چه کردم از روی عقیده و نظریه شخصی خودم بوده محتاج قیم نیورده و نیستم و نخواهم بود در مأموریت فارس افتخار دارم که در دوره استانداری من بقدر امکان وسائلی را حتی مردم فراهم بود انتخابات مجلس مؤسسان ، مجلس سنا و مجلس شورای ملی و انتخابات شهرداری هم انجام شد و بواسطه آزادی انتخابات و سلوک خوب با اهالی و توجهی که اهالی محترم فارس بمن داشته و دازند اختلافاتی وجود نداشت و اعتبارنامه آقایان نمایندگان محترم هم از طرف ملت داده شده است (صحیح است) راجع بسازمان شاهنشاهی و خدمات اجتماعی آنچه در امور فارس دیده ام غیر از خدمت بنوع کار دیگری ندارند ماموق شدم بکمک اهالی و کمک سازمان موضوع تکی را در شیراز از میان برداریم اطفال یتیم بوسیله سازمان شاهنشاهی و همچنین شیروخورشید سرخ نگهداری میشود عجزه سازمان نگهداری میکنند چند درمانگاه ساخته شده و اهالی کاملاً از مؤسسات سازمان استفاده میکنند در موقعی هم که احضار شدم هیچ نمیدانستم برای چه موضوعی است یاغی هم نبودم که احضار شوم و اطاعت نکنم اینکه تهران آمدم بر حسب اصرار جناب آقای منصور نخست وزیر بفرمان مبارک ملوکانه باین سمت تعیین و بهجلسین معرفی شدم حالا فلان شخص در یک روزنامه برای اینکه میل او را اهالی شیراز انجام نداده اند بمن تهمت و افتراء میزند البته مقتری تعجب میشود و بجای خود خواهد رسید روزنامه آزاد است و من طرفدار آزادی هستم در فارس بودم آقایان نمایندگان محترم فارس اطلاع دارند که ارتش در فارس دخالت در امور کشوری نمینمود و با بودن قشون انتظامات کاملاً برقرار بود اگر ارتش وجود نداشته باشد این آقایان نمیتوانند در این مجلس بنشینند (صحیح است) (امامی - هیچکس این ادعا را نمیکند) من هم نمیخواهم با طول و تفصیل بیان کنم که در موقع عملیات اجنبی پرستان در آذربایجان و اعلامیه دولت جناب آقای حکیمی که منم در آن کابینه بودم در همین اطلاق هیئت رئیسه بعضی از آقایان مانع خواندن اعلامیه دولت بودند و در حالیکه یکقسمت از کشور ما در خطر افتاده بود و دولت در باره عملیات خائنانه پیشه وری و امثال او میخواست در مجلس شورای ملی اظهار انزجار کند بزرگت موفق شدم اعلامیه را در مجلس شورای ملی قرائت کنیم اما در اصل موضوع و حکومت ملی من صریحاً اعلام میکنم و از ابتدای هر که وارد خدمات اجتماعی شده ام امتنان داده ام طرفدار حکومتی هستم که با افکار عمومی سروکار داشته باشد و در خیر و صلاح ملک و ملت و مردم قدم بر دارد با هیچگونه دیکتاتوری هم موافقت ندارم و با هر گونه زور و قلندری مخالفم و در همین حال عقیده ندارم که هر چه یک نفر بگوید مطاع و متبع باشد بلکه کارها باید با شور و مشورت و احترام بقایه و نظریات یکدیگر باشد

و حتی المقدور از نفاق و اختلاف کلمه جلوگیری نمود و در سایه اهلحضرت شاهنشاه جوانبخت که همگی اعتقاد داریم جز خیر و صلاح کشور و رفاه اهالی نظری نداشته و نداریم موجبات رفاه و آسایش عمومی را فراهم نموده و کشور مترقی و دمکرات داشته باشیم امیدوارم در این راه که خیر و صلاح عمومی است همگی موفق باشیم (انشاء الله) و نگذاریم که سوء تفاهاتی پیش بیاید و باعث بهانه و استفاده اجنبی گردد و الا ممکن است حملات ناروا بقدمتگذاران مملکت سبب تضعیف قوای کشور گردیده و نا امنی ایجاد و در پایتخت و مخصوصاً در ولایات سوء اثر کرده و بضرر ملت تمام خواهد گردید (احسن)

رئیس - امروز در دستور قانون فروش خالصجات است اغلب آقایان نمایندگان اظهار میکنند که آقایان وزیران برای جواب حاضر نیستند حالا هم آقایان نوشته اند همه برای جواب حاضرند (اردلان - آقای رئیس گزارش انتخابات تهران را بخوانند) گزارش آیین نامه داخلی مجلس هم حاضر شده است چون آنهم چیزی است که موجب نظم مجلس میشود اگر آقایان اجازه بدهند جزو دستور قرار گیرد (صحیح است) بعد هم سوالات بعمل بیاید استیضاحی هم آقای آشتیانی زاده کرده اند همینطور اعلام جرم آقای دکتر بقائی که اعلام جرم یککمسیون فرستاده شده است

وزیر راه - آقای رئیس اجازه میفرمائید ؟

رئیس - تأمل کنید استیضاح قرائت شود

وزیر راه - یک دقیقه اجازه بفرمائید

رئیس - بسیار خوب اول جلسه آینه

وزیر راه - اجازه بفرمائید با اندازه یک دقیقه هر ایضاً بیشتر طول نمیکشد در جلسه خصوصی تقاضا کردم جواب سؤال آقای رضوی را بدهم . بعد هم راجع به تدریجات یکی از روزنامه ها و مذاکرات آقای مکی راجع بخیرید لکوموتیوها یک هفته است بنده همه روزه اینجا شرفیاب میشوم توضیحاتی عرض کنم استعفا میکنم چند دقیقه اجازه بفرمائید .

۴- قرائت استیضاح آقای آشتیانی زاده

رئیس - بسیار خوب اول جلسه آینه . اجازه بفرمائید استیضاح قرائت شود بعد جلسه را ختم کنیم (متن استیضاح آقای آشتیانی زاده بشرح زیر قرائت شد)

مقام ریاست مجلس شورایی شیدالله ارکانه نظر بادا سو کند وفاداری کنسبت بحفظ قانون اساسی و حراست حقوقی که آن قانون مقدس بملت ایران و آحاد و افراد آن عطا کرده است یاد کرده ام و نظر بنسب و جدانی که بنام یک نماینده مجلس در برابر ملت ایران برعهده میشناسم و بموجب حقوقی که قانون اساسی برای استیضاح از رویه و اعمال دولت بنمایندگان مجلس اعطاء کرده است دولت جناب آقای علی منصور را در مسائل مشروحه زیر استیضاح میکنم - مستدعی است بدولت اطلاع داده شود برای جواب هر چه زودتر در مجلس شورایی حاضر گردد .

۱ - سوء سیاست خارجی دولت که در نتیجه آن کشور را دچار معظورات و مشکلات خطرناکی کرده است .

۲ - نقض حقوق مسلم و اجرای مجازات بر خلاف قانون و خارج از حکم معاکم هدایه در مورد زندانیان سیاسی و ادامه تبعید حضرت آیت الله کاشانی .

۳ - سوء سیاست اقتصادی دولت و زمینه سازی برای اجرای نقشه انتشار اسکناس و لایحه نفت و سوء اداره سازمان برنامه هفت ساله

۴ - ایجاد مقدمات و زمینه سازی برای ایجاد دیکتاتوری در ایران و عدم جلوگیری از مداخلات مسئولین انتظامی در امور عادی مملکت و سیاسی . توضیحات لازمه را روز استیضاح بر عرض مجلس شورای ملی و اطلاع دولت خواهم رسانید . محمدرضا آشتیانی زاده .

۵- ختم جلسه بعنوان تنفس

رئیس - با اجازه آقایان مجلس را بعنوان تنفس ختم میکنیم .

دکتر بقائی - اعلام جرم قرائت نشد .

غلامرضا فولادوند - جناب آقای رئیس بعنوان تنفس نمی شود ختم کرد .

رئیس - چون ۳ ساعت وقت جلسه است اگر آقایان تشریف دارند دو مرتبه بنده حاضر تا ساعت چهار بعد از ظهر جلسه ادامه داشته باشد (مجلس یکساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورایی - رضا حکمت